

Jan Decyk

"Dans vos Assemblées : manuel de pastoral liturgique", Joseph Gelineau red., [b.m.] 1998 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 44/1, 241-245

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Książkę wzbogacającą krótkie biografie każdego z autorów oraz – opublikowany na końcu Indeks tematyczny, który pomaga w odnalezieniu poszczególnych haseł.

Zaprezentowane tu wydanie *Leksykonu* może być cennym narzędziem wspierającym promocję rodziny i życia. Ta obszerna dziedzina pełna niejednoznaczności pojęć, wzbogacająca się o nowe sytuacje i terminy, zrodzi zapewne potrzebę kolejnej, wzbogaconej o nowe artykuły edycji.

Można mieć nadzieję, że osoby odpowiedzialne za właściwe kształtowanie pojęć związanych z rodziną, będą zabiegać o wydanie polskie *Leksykonu*, które przyczyni się do rozpraszania niejasności, szukania prawdy, kierując się rozumem i światłem wiary, w zgodności z Magisterium.

ks. Jan Decyk

Dans vos Assemblées. Manuel de pastorale liturgique, red. Joseph Gelineau, wyd. Desclée 1998, ss. 678.

W belgijskim Wydawnictwie Desclée ukazała się książka pod redakcją Josepha Gelineau, zatytułowana *W waszych zgromadzeniach*, która została pomyślana jako podręcznik duszpasterstwa liturgicznego, ukazujący sens i praktykę obrzędów liturgicznych.

Przedmowę do niej napisał Jean-Louis Angué, sekretarz generalny C. I. F. T. L. – Międzynarodowej Komisji Francuskojęzycznej do spraw Tłumaczeń i Liturgii (Commission Internationale Francophone pour les Traductions et la Liturgie), który zaznaczył, iż w roku 1971, w wydawnictwie Desclée et Cie ukazało się już francuskie wydanie tego dzieła. Kiedy wydanie to w krajach francuskojęzycznych zostało wyczerpane, zaczęto odczuwać jego brak, tym bardziej dotkliwy, że wzrastała potrzeba kształcenia od podstaw tych świeckich, którzy coraz liczniej i z coraz głębszym zaangażowaniem uczestniczą w różnych obrzędach w ramach duszpasterstwa sakramentalnego i liturgicznego.

Wobec tego zapotrzebowania, C. I. F. T. L. uznała konieczność powtórnego wydania albo tego podręcznika, albo innej podobnej pozycji. Prośbę o jej opracowanie skierowano do ks. Joseph Gelineau – pełniącego w owym czasie funkcję proboszcza – który, po przygotowaniu nowego układu treści i uzyskaniu zapewnienia szerokiej współpracy ze strony liturgistów i teologów pastoralnych, podjął się zadania głównego redaktora nowego wydania *W waszych zgromadzeniach*.

Recenzowana pozycja prezentuje szeroki wachlarz sytuacji duszpasterskich i funkcji liturgicznych, ukazując, że różnym kręgom kulturowym odpowiada wła-

ściwa im treść pastoralna, pozwalająca zbliżyć się do ludzi, do których skierowane są znaki sakramentalne.

Książka składa się z czterech głównych części: 1. Sprawowanie kultu chrześcijańskiego; 2. Inicjacja chrześcijańska; 3. Zgromadzenie i Msza Niedzielną; 4. Znaki i sakramenty życia chrześcijańskiego.

Wymienione główne części publikacji poprzedza: wykaz współpracowników, autorów z krótkimi notami bibliograficznymi, wykaz skrótów, zestawienie ważniejszych ksiąg posoborowej reformy liturgicznej, bibliografia ogólna oraz zestawienie ważniejszych tekstów tradycji o liturgii.

Bezpośrednim wprowadzeniem do – podzielonej na cztery części – książki jest rys historyczny rozwoju liturgii, z akcentem na duszpasterstwo sakramentów, który wychodząc od dziedzictwa żydowskiego, poprzez Kościół męczenników i całe dzieje Kościoła, dochodzi do czasów Soboru Watykańskiego II i wielkiej posoborowej reformy liturgicznej.

Część pierwsza zatytułowana „Sprawowanie kultu chrześcijańskiego” przypomina elementy, z których składa się celebrowanie chrześcijańskie oraz szczególną ich rolę w tym kontekście. Po półwieczu odnowy liturgicznej widać wyraźniej, że nie można ograniczać tych elementów do słów, do obrzędów, do przedmiotów czy osób, ale postrzegać je w powiązaniu ze wszechświatem (kosmos), kulturą, zachowaniami ludzkimi, sztuką. Zatem pole obserwacji się powiększyło. W tej części książki autorzy stawiają sobie podstawowe pytania: dlaczego człowiek celebrowa?; jak to czyni?; kiedy Kościół celebrowa? Zwracają przy tym uwagę na paschalne zakorzenienie gestu liturgicznego, a także na wzajemne przenikanie się Biblii i liturgii.

Nie zabrakło w tych rozważaniach odniesienia liturgii do dzieła stworzenia – wymiary przestrzeni, światło, ciemność, cztery żywioły, minerały, rośliny i zwierzęta. Zwrócono też uwagę na relacje liturgii z kulturą, muzyką i śpiewem, a także zachowaniami ludzkimi, posiłkiem.

W kręgu zainteresowania autorów książki właściwe miejsce przypadło zagadnieniu roku liturgicznego, sprawowanego w czasie (Święta paschalne; Boże Narodzenie – Epifania; Czas zwykły; Kult Matki Bożej i świętych). Z celebrowaniem w czasie zaś związane jest miejsce sprawowania liturgii – różnorodność budynków, funkcje i elementy „Domu Kościoła”.

Przy omawianiu przekazu podkreślono tajemniczy wymiar Słowa oraz akt i sztukę mówienia. Nie pominięto też problematyki funkcji antropologicznych, sytuacji rytualnych i elementów muzycznych. Zaakcentowano rolę obrazu w przestrzeni liturgicznej i funkcje liturgiczne obrazów.

Część druga recenzowanej pozycji zatytułowana „Inicjacja chrześcijańska” ukazuje drogę prowadzącą do liturgii poprzez inicjację chrześcijańską i jej sakra-

menty. Znaczenie inicjacji wzrasta z uwagi na liczbę katechumenów czy neokatechumenów, a także zwiększającą się liczbę chrztów dorosłych, młodzieży i dzieci w wieku szkolnym. Autorzy przedstawiają tu wprowadzenie w życie chrześcijańskie zarówno w aspekcie obrzędów, jak i wymiaru pastoralnego. Ukazują drogi (stopnie) katechumenatu, a następnie sakramenty inicjacji chrześcijańskiej – chrzest oraz bierzmowanie, udzielane bezpośrednio po chrzcie i Eucharystię chrzcielną. Omawiają także chrzest małych dzieci, wskazując na wymiary teologiczno-pastoralne obrzędów tego sakramentu, podkreślając znaczenie formacji ochrzczonych dzieci, także poprzez pierwszą spowiedź i komunię. Osobny rozdział został poświęcony celebracji bierzmowania.

Na zakończenie części drugiej przywołano biblijne korzenie inicjacji chrześcijańskiej oraz przedstawiono krótką historię katechezy.

Część trzecia książki została zatytułowana „Zgromadzenie i Msza Niedzielną”. Zawiera ona studium Mszy w jej dwóch częściach: liturgii Słowa i liturgii Eucharystii. Te dwa filary kultu chrześcijańskiego można odnaleźć również w innych okolicznościach, jak chociażby w zgromadzeniu niedzielnym, najbardziej typowym dla kultu chrześcijańskiego.

W tej części publikacji zostały poruszone zagadnienia zgrupowane w czternastu rozdziałach.

Najpierw zostało przedstawione Zgromadzenie chrześcijan; jego misterium, funkcje, z kolei ukazano różnorodność zgromadzeń, a także ich rolę w lokalnej wspólnocie chrześcijańskiej. Autorzy publikacji podkreślają, że Zgromadzenie wiernych jest podmiotem zgromadzenia liturgicznego, z czym wiążą się poszczególne posługi w zgromadzeniu i osoby je sprawujące oraz eklezjalne znaczenie tej służby.

Szczególną rangę ma Zgromadzenie niedzielne, które odbywa się w dniu Pana i w dniu Kościoła, w dniu, w którym celebryje się Eucharystię.

W kontekście celebrycji Eucharystii ważnym tematem są czytania biblijne i głoszenie homilii. Omówiono tu zatem zagadnienie roli i modelu homilii, sztukę opowiadania i różne typy homilii, podkreślając fakt, że Kościół rodzi się ze Słowa. Z kolei analizie poddano Modlitwę powszechną, ukazując ją jako modlitwę błagalną, uniwersalną i pastoralną – duszpasterską.

Następny segment zagadnień dotyczył tematyki eucharystycznej, którą przedstawiono w perspektywie historycznej, poczynając od działania eucharystycznego w Nowym Testamencie, jego struktury, poprzez ukazanie różnego rozumienia Eucharystii w ciągu wieków. Szczególnie skoncentrowano się na Modlitwie eucharystycznej. Omówiono pochodzenie Modlitw eucharystycznych, dawne Modlitwy eucharystyczne na Wschodzie i na Zachodzie oraz współczesne Modlitwy eucharystyczne.

Część czwarta nosi tytuł: „Znaki i sakramenty życia chrześcijańskiego”. Ta część książki traktuje o działaniach sakramentalnych (*actions sacramentelles*), czy to w sensie dosłownym, czy szerszym, które konstytuują strukturę świętych znaków życia chrześcijańskiego. Ale omawia też konkretne sakramenty – pokuty, kapłaństwa, małżeństwa, namaszczenia chorych, podkreślając, że nie można ich oddzielać od tego, w jaki sposób są przygotowywane, a także uzupełniane przez edukacyjne duszpasterstwo liturgiczne, niosące żywą wiarę. Rozdział pierwszy tej części został poświęcony zagadnieniu święceń w służbie Kościoła. Ukazuje Kościół celebrujący święcenie, omawia wyświęcanie kapłanów, diakonów i święcenia biskupów.

Kolejnym omówionym zagadnieniem jest Liturgia Godzin, a w związku z nią Modlitwa Chrystusa i Kościoła, sens i wartość każdej Godziny, części składowe liturgii oraz różne jej adaptacje w zależności od rodzaju zgromadzenia.

Autorzy książki nie pominęli też kwestii błogosławieństw w liturgii i ich właściwego stosowania. Swoje miejsce w publikacji znalazło też zagadnienie pielgrzymek jako znaku ludu Bożego w drodze.

Przy omawianiu obrzędów sakramentu małżeństwa zwrócono uwagę na znaczenie przygotowania do małżeństwa i celebracji sakramentu, a także i liturgii życia rodzinnego. Przy okazji sakramentu małżeństwa poświęcono też uwagę problematyce dotyczącej małżeństw mieszanych.

W części czwartej omówiono też zagadnienia profesji zakonnej i konsekracji dziewic.

W prezentacji sakramentu pokuty i pojednania zwrócono uwagę na znaczenie pokuty w życiu codziennym. Z kolei omówiono posługę Kościoła wobec chorych, podkreślając rolę duszpasterstwa chorych i jego znaki, a także posługę Kościoła wobec umierających. Tu zwrócono uwagę na charakter paschalny celebracji wiatyku i na towarzyszenie umierającemu oraz na celebrację orszaku pogrzebowego. Poruszono też coraz bardziej aktualny problem spopielenia ciała po śmierci oraz powierzenia odprawiania uroczystości pogrzebowych osobom świeckim.

Następnym zagadnieniem przedstawianym w tej części książki jest uroczyste poświęcenie kościoła, sens poświęcenia, obrzędy i duszpasterskie znaczenie konsekracji.

Po lekturze książki można by się zastanawiać nad zasadnością struktury omawiania niektórych zagadnień, bowiem pojawiają się pewne powtórzenia. Szczególnie dotyczy to kwestii sakramentów w częściach trzeciej i czwartej. Nie umniejsza to jednak w niczym waleń publikacji. Do najważniejszych należy zaliczyć to, że w każdym rozdziale, przy prezentowaniu poszczególnych zagadnień, autorzy ukazywali je w powiązaniu z Biblią, teologią, historią, obrzędami, pojęciami i terminami. Widocz-

ne jest nadto wyraźne zamierzenie autorów, by ten podręcznik był nie tylko pomocą dla duszpasterstwa liturgicznego, ale również książką kultury chrześcijańskiej.

Walorem publikacji jest też priorytetowe i systematyczne odwoływanie się do obowiązujących ksiąg liturgicznych i not pastoralnych, stanowiących źródło umożliwiająca właściwe rozumienie obrzędów i zwracające uwagę na kwestie duszpasterskie, które te obrzędy stawiają.

Na uwagę zasługuje ponadto duży wysiłek związany z opracowaniem bogatej bibliografii przedmiotu, wybranej, dostępnej, użytecznej i motywującej.

Docenić trzeba również fakt, że autorzy nie potraktowali tematów w sposób czysto teoretyczny i neutralny, wszędzie bowiem wyczuwa się duszpasterską i misyjną troskę, wielki podziw dla piękna odprawianych misterii oraz głęboką miłość wobec ludzi, którym są one udzielane.

Omawiana książka może być zatem cenną lekturą nie tylko dla odbiorców ze środowiska języka francuskiego, ale również dla duszpasterzy polskich, którzy coraz częściej mają do czynienia z problemami omówionymi w tej publikacji.

ks. Jan Decyk

Patrick J. Buchanan, *Where the Wright went Wrong. How neoconservatives subverted the Reagan Revolution and Hijacked the Bush presidency*, Thomas Dunne Books, St. Martin's Press, New York 2004, ss. (V) + 264.

Świat współczesny, jak to było zapewne zawsze, pozostaje ciągle na etapie koniecznego dążenia ku przyszłości, ale często wynika to tylko ze zwyczajnego prawa natury, a nie osobowych decyzji poszczególnych osób. Są to zatem często mechanizmy, a nie osobowe decyzje poszczególnych ludzi. Po prostu, w codzienności życia podejmuje się realizm swego miejsca, przestrzeni i czasu bez zdecydowanie odpowiedzialnego osobowego zaangażowania. Jest to bardzo negatywny znak odpowiedzialności za siebie a często i za innych, wręcz osobowy dramat, ale jednocześnie i oczekiwanie przemiany tych postaw. Dochodzą bowiem do głosu i takie opinie, choć nie są one chętnie dostrzegane i słuchane, a jeszcze trudniej o ich wdrożenie w praktykę życia.

Współczesna społeczność amerykańska może być tutaj pewnym wskazaniem tych procesów, co oczywiście i jednoznacznie nie oznacza możliwości podjęcia proponowanego czy proponowanych rozwiązań. W tym kontekście zwłaszcza sfera społeczno-polityczna odstaje zdecydowanie od tych standardów nie tylko w polskich elitach ale i w większości krajów europejskich. Nie oznacza to jednak ko-